

ПВ Клінічна психологія

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Освітня програма	<i>Прикладна психологія</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>Очна (денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>3 курс, 6 семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>4кред. ЄКТС / 120 годин лекції – 30 годин, практичні – 30 годин, самостійна робота – 60 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>МКР, залік</i>
Розклад занять	<i>Лекції: 1 (перший, другий тиждень) Практичні заняття: 1 (перший, другий тиждень) https://roz.kpi.ua</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Сербова Ольга Вікторівна, доцентка кафедри психології та педагогіки. https://psy.kpi.ua/serbova/</i>
Розміщення курсу	<i>https://classroom.google.com/c/NzQyOTk0NTA2MjY3?cjc=bruss6f</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Актуальність вивчення клінічної психології обумовлена рішенням завдань сучасної психологічної практики, яка вимагає підтримки або відновлення психічного здоров'я людини. В сучасних умовах знання клінічної психології широко затребувані, що пов'язано з погіршенням якості життя населення, демографічною ситуацією, пандемією, військовими діями в країні. Тому підготовка психологів має бути ґрунтовною й відповідати їх профілю.

Психічне здоров'я безпосередньо впливає на загальне самопочуття та, відповідно, на оптимальне психологічне і соціальне функціонування людини. У центрі уваги клінічної психології знаходиться людина з психічними та поведінковими проблемами, які можуть спричиняти труднощі з адаптацією, що, в свою чергу, може призводити до розвитку хворобливих станів. Крім того, ці хворобливі стани та захворювання можуть впливати на психіку, спричиняючи дезадаптацію.

Клінічна психологія досліджує всі психологічні проблеми, з якими стикаються люди на різних етапах свого життя, а також аналізує динаміку як позитивних, так і негативних впливів на здоров'я та розвиток захворювань. Особливий акцент робиться на психотравмуючих та інших психологічних чинниках, що спричиняють хвороби, а також на індивідуальних особливостях реакції людини на своє захворювання.

Курс «Клінічна психологія» спрямований на підготовку практичних психологів до роботи з клієнтами, які стикаються з психічними, соматичними та неврологічними розладами. Вивчення дисципліни допомагає здобувачам вищої освіти орієнтуватися у практичних завданнях і функціях клінічного психолога, аналізувати чинники змін психічних якостей людини в результаті впливу хвороби (соматичної, неврологічної, психічної) та реалізовувати на практиці принципи і методи клінікопсиходіагностичного дослідження та допомоги. Курс розроблений як вибіркова дисципліна, яка доповнює професійну підготовку практичних психологів.

Предметом навчальної дисципліни «Клінічна психологія» є вивчення діагностичних, терапевтичних і реабілітаційних методів у контексті роботи з психічними, неврологічними та соматичними розладами.

Метою викладання дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти сучасних теоретичних уявлень та практичних напрацювань в галузі психологічної діяльності в системі охорони психічного здоров'я, що дозволять здійснювати аналіз чинників змін психічних якостей людини у результаті впливу хвороби (соматичної, неврологічної, психічної) та реалізовувати на практиці принципи і методи клінікопсиходіагностичного дослідження та допомоги.

Завдання дисципліни

- ознайомити здобувачів з основами клінічної психології;
- навчити розпізнавати ознаки психічних і неврологічних розладів та працювати з клієнтами, які мають ці розлади;
- надати знання щодо застосування клінічної психології у різних сферах практичної діяльності;
- розвинути навички аналізу та терапії у роботі з психічними та соматичними розладами.

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми метою дисципліни є **посилення** у здобувачів вищої освіти:

загальних компетентностей:

- здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 1);
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 2);
- вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 4);
- навичок міжособистісної взаємодії (ЗК 8);
- здатності та готовності впроваджувати наукові основи та рекомендації щодо сучасної життєдіяльності, засоби фізичного, психічного, психологічного і духовного розвитку особистості й самовдосконалення (ЗК 13)

фахових компетентностей:

- здатності оперувати категоріально-понятійним апаратом психології (ФК 1);
- здатності до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання). (ФК 3);
- здатності здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту (ФК 9);

- здатності використовувати теоретичні знання для розробки, впровадження та використання нових методів психодіагностики, корекції, консультування (ФК 12);
- здатності поліпшувати психолого-педагогічний процес і відповідне соціальне середовище (ФК 14);
- здатності здійснювати психологічний вплив з метою оптимізації психічного функціонування індивіда або групи (ФК 15).

програмні результати навчання:

- аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання ефективність власних дій (ПРН 1);
- розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ у контексті професійних завдань (ПРН 2);
- здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань (ПРН 3);
- обирати та застосовувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги (ПРН 5);
- формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження (ПРН 6);
- пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання) (ПРН 9);
- складати та реалізовувати програму психопрофілактичних і просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника (ПРН 12);
- заємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності (ПРН 13);
- вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та, за потреби, визначати зміст запиту до супервізії (ПРН 18);
- керувати процесами коригуючого впливу в ході психологічних консультацій (ПРН 21);
- координувати організацію спільної діяльності, що, в кінцевому рахунку, дозволяє впливати на самоорганізацію і саморозвиток суб'єктів цієї діяльності консультацій (ПРН 22).

Комунікація з викладачем є невід'ємною частиною освітнього процесу як під час навчальних занять, так і в межах консультацій, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри психології та педагогіки. До того ж для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, месенджер Telegram.

Преквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Дисципліна «Клінічна психологія» тісно пов'язана з такими навчальними дисциплінами: «Психологія здоров'я» «Загальна психологія з практикумом. Частина 1. Психічні процеси», «Загальна психологія з практикумом. Частина 2. Особистість у діяльності та спілкуванні», «Анатомія нервової системи та фізіологія вищої нервової діяльності», «Вікова психологія», «Основи психодіагностики», «Диференційна психологія», «Військова психологія», «Патопсихологія», «Основи психологічного консультування». Вивчення дисципліни дозволить ефективніше опановувати освітні компоненти: «Основи психотерапії», «Кризова психологія» та ін.. Дисципліна «Клінічна психологія» ставить на меті інтеграцію та систематизацію знань та навичок отриманих

здобувачами вищої освіти у ході засвоєння дисциплін практичної спрямованості та виробничої практики.

2. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
1	2	Лекції	Практичні (семінарські)	СРС
Теоретико-методологічні основи клінічної психології				
Тема 1 Загальна проблематика клінічної психології	12	2	2	8
Тема 2. Норма, патологія та внутрішня картина хвороби у клінічній психології 2.1. Норма та патологія, здоров'я та хвороба у клінічній психології 2.2. Внутрішня картина хвороби як категорія клінічної психології	14	4	4	6
Тема 3. Передумови формування психосоматичних захворювань. 3.1. Роль психічних факторів у розвитку соматичних захворювань. 3.2. Психоаналітичне значення різних захворювань	14	4	4	6
Окремі аспекти практичної клінічної психології				
Тема 4. Психічні розлади в дитячому віці 4.1. Психічна депривація. Затримка психічного розвитку. 4.2. Розлади аутистичного спектра. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю.	14	4	4	6
Тема 5. Проблеми невротичних станів в дитячому віці 5.1. Дитячі неврози 5.2. Психологічний супровід сім'ї дитини з проблемами в розвитку	14	4	4	6
Тема 6. Суїцидальна поведінка та самоушкодження: клінічний підхід 6.1. Клінічні аспекти суїцидології 6.2. Розлади харчової поведінки (РХП), самоушкоджувальна поведінка у дітей, підлітків та дорослих	14	4	4	6
Тема 7. Вигорання та захворювання, пов'язані зі стресом 7.1. Невротичні розлади, асоційовані зі стресом 7.2. Емоційне вигорання	14	4	4	6
Тема 8. Травматичний досвід і психічне здоров'я	7	2	2	3
Тема 9. Терапія горя в клінічній психології.	7	2	2	3
Підготовка до МКР	4			4
Підготовка до заліку	6			6
Всього годин	120	30	30	60

3. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацьовувати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

1. Базова література

1. Ільїна Н.М. Клінічна психологія: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2020. 163 с. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/2131>
2. Курило В. О. Клінічна медична психологія: підручник. Клінічна медична психологія : навчальний посібник Львів : Видавець Марченко Т. В., 2020. 348 с. <https://emed.library.gov.ua/wp-content/uploads/tainacan-items/26427/56401/Klinichna-medychna-psykholohiia.-Kurylo-V.O.pdf>
3. Османова А.М. , Хоруженко Г.В. Клінічна психологія [Текст] : навч. посіб. Київ: Університет «Україна», 2023. 183 с. https://deps.snu.edu.ua/media/filer_public/7d/69/7d6934e8-b840-49f1-868f-472ca515fc20/osmanova_aklinichna_psikhologii_posibn.pdf
4. Психодіагностика в клінічній психології. : навч. посіб. / Л. М. Співак, А. М. Османова. Київ: Університет «Україна», 2023. 146 с. https://deps.snu.edu.ua/media/filer_public/05/0f/050f8127-e00a-475f-b4d5-52bbda4cfe7a/osmanovapsikhodiagnostika_v_klinichnii_psikhologiyi_posib.pdf
5. Савенкова І.І. Клінічна психологія: навчальний посібник. Херсон: ООО «Айлант», 2018. 320 с. <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/dspace.pdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/12558>

2. Допоміжна література:

1. Бурлакова І., Оксютів М., Кондес Т., Гаркуша С. Європейські підходи у клінічній психології: інтеграція практик та інновацій в умовах війни в Україні. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 2024, (3 (75)), 201-210. <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/download/779/814>
2. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видуження: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору. Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. 424 с.
3. Горбунова В. В. та ін. Соціально-психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО: посібник для ведучих груп : навчальний посібник. Львів : Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету, 2016. 91 с.
4. Гулий Ю. І. (2020). Психологія здоров'я та клінічна психологія. <https://scholar.archive.org/work/dxixhm4qlfcwnkcpnaohxuyq4u/access/wayback/https://periodicals.karazin.ua/psychology/article/download/16597/15386>
5. Гуляєва О. В. (2021). Психологія здоров'я та клінічна психологія. <https://scholar.archive.org/work/wee7myk4orcm3fkyr7tcxkcbuy/access/wayback/https://periodicals.karazin.ua/psychology/article/download/17450/16067>
6. Історія психології: становлення і розвиток клінічної психології в історичних процесах: навч. посіб./ авт.-уклад.: Яцина Олена Федорівна; рец.: М. М. Павлюк, Л. С. Яковецька. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2023. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/50406>
7. Кабанцева А. В. Психоедукаційні заходи як складова клінічної психології. Наукові записки. Серія: Психологія, 2024 (2), 63–70. <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2024-2-9>
8. Кихтюк О. В., Федотова Т.В. Психологічна підтримка особистості: методи та особливості роботи клінічного психолога. *Психологічні перспективи*. 2021. Вип. 38. С. 63-75. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppst_2021_38_8
9. Кобильченко В., Омельченко І. Закономірності психічного розвитку в онтогенезі й дизонтогенезі: медичний та психологічний аспекти. *Особлива дитина: навчання і*

виховання, вип. 102, вип. 2, Червень 2021, с. 7-19, doi:10.33189/ectu.v102i2.67
https://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/article/view/67/99

10. Кротенко В. І., Найдьонова Г. О., Афuzова Г. В. (2022). Технологія проведення психодіагностичного обстеження в практиці діагностико-аналітичної діяльності спеціального (клінічного) психолога в сфері освіти. Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія, (42), 91-103.
<https://sj.npu.edu.ua/index.php/kpsp/article/download/1265/1037>

11. Курило В. О. Клінічна медична психологія : підручник. Магнолія, 2020. 348 с.

12. Николенко Ю.П. Клінічна психологія. Монографія. ЦУЛ. 2019 р. 369 с.

13. Основи психоаналізу: навчально-методичний посібник для студентів вищих медичних закладів освіти / В. Осипенко, Л. Любіна, М. Тимофієва. Чернівці: БДМУ, 2019. 225 с.

14. Перевязко Л. П. Сучасні моделі вирішення етичних проблем у роботі клінічного психолога. *Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи*. 2022. № 1(1). С. 98-109. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipp2022_1\(1\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipp2022_1(1)_11)

15. Посттравматичний стресовий розлад : адаптована клінічна настанова, заснована на доказах / Державний експертний центр Міністерства охорони здоров'я України; Асоціація психіатрів України; Всеукраїнське громадське об'єднання родин загиблих та безвісти зниклих, учасників антитерористичної операції, ветеранів війни та активістів волонтерського руху «Крила 8 сотні». 2016. 164 с.

16. Практична психосоматика: діагностичні шкали : навч. посіб. / за заг. ред. О. О. Чабана, О. О. Хаустової. Київ : ВНТУ, 2018. 108 с.

17. Психолого-корекційний практикум травм війни : навч. посіб. / І. Сулятицький, К. Островська, В. Осьодло та ін. Львів, 2019. 396 с.

18. Психогенні психічні розлади : навч.-метод. посіб. / Л. О. Герасименко, А. М. Скрипніков, Р. І. Ісаков. Київ : ВСв «Медицина», 2021. 208 с.

19. Родіна Н. В. Клінічна психологія: метод. вказівки для студентів із спеціальності 053 «Психологія», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки». Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 56 с.

20. Римша С. В., Рациборинська-Полякова Н. В. Пропедевтика психіатрії з основами загальної психології, патопсихології та психопатології : навч. посіб. Магнолія, 2020. 520 с.

21. Терапевтичні казки у дитячій лікарні / за ред. Кулеші-Любінець М. М. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2018. 64 с.

22. Ханецька Н. В. Психосоматика : теоретико-практичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Хмельницький, 2019. 123 с.

23. МКХ 10 – Міжнародна обробка хвороб 10-го перегляду. Клас 5 URL: <http://kod.poltavalk.com.ua/mkxh-10-am/66-klas-5-rozlady-psykhiky-ta-povedinky-f00-f99>. 30. Протокол з діагностики та терапії ПТСР NICE [Електронний ресурс] URL: <http://kod.poltavalk.com.ua/mkxh-10-am/66-klas-5-rozlady-psykhiky-ta-povedinky-f00-f99>

24. Синапсис діагностичних критеріїв DSM-V та протоколів NICE для діагностики та лікування основних психічних розладів у дітей та підлітків. URL : <https://www.nice.org.uk/guidance/cg28> .

25. Сербова О. В. Соціально-психологічна реабілітація дітей з порушеннями психофізичного розвитку : навчальний посібник. Київ: Талком, 2018. 274 с.
<https://ela.kpi.ua/items/bbde6037-098d-4dd7-ab1e-170cfa3bd38e>

26. Сербова О.В., Саєнко С.В. Порадник для родичів та близьких невиліковних хворих «Заглянь у себе – черпни там силу!»: методичний посібник. Бердянськ. 2021. 19 с.
<https://ela.kpi.ua/items/f9b2d389-085b-4027-9ef9-3f7f5006969f>

27. Сербова О.В. Психолого-педагогічний супровід дитини з розладами спектру аутизму в умовах загальноосвітнього закладу. Теорія та практика інноваційного розвитку

сучасної освіти в контексті її реформування: збірник Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 21 березня 2019 року). 2019. С. 142-151

28. Сербова, О., Усіченко М. Окремі аспекти емпіричного дослідження навченої безпорадності батьків часто хворюючої дитини. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2023. №4(72). 195-201. URI <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/64357> DOI <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2023-72-195-201>

29. Сербова, О. В. Емоційне відреагування як запорука збереження психологічного здоров'я в умовах воєнного часу / Сербова Ольга Вікторівна // Теорія та практика психокорекції особистості : електрон. зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., [Умань], 26 жовт. 2023 р. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Каф. психології. – Умань, 2023. – С. 160-163. URI <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/64341>

30. Сербова, О. В. Нейропсихологічні чинники розвитку психічних процесів у дітей дошкільного віку / Сербова О. В., Боднар Л. С. // Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XXXVIII Міжнародної науково-практичної конференції, [Брно], 07 листопада 2023 р. / за ред. І.В. Жукової, Є.О. Романенка. - Брно, 2023. - С.198-204. URI <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/64868>

31. Уніфікований клінічний протокол первинної вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної психології. Депресія. URL : http://moz.gov.ua/docfiles/dn_20141225_1003dod.pdf

32. Яцина О. Стрес, криза, психотравма в дискурсі клінічної психології. Матеріали 77-ої підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу факультету здоров'я та фізичного виховання ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Уклад. д. пед. н. Стеблюк СВ, 27-28 лютого 2023 року. Ужгород, 2023. 172с., 25. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/50525/1/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%A2%D0%95%D0%97%20%D0%94%D0%9E%D0%9F%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%94%D0%95%D0%99%2077%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%87%20%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%A4%D0%95%D0%A0%D0%95%D0%9D%D0%A6%D0%86%D0%87%20281%29.pdf#page=26>

33.

34. Serbova O., Zveriaka M. Formation of psychological and pedagogical competence of child's parents with special educational needs. The psychological health of the personality and society: the challenges of today: monograph. Eds. Małgorzata Turbiarz & Hanna Varina. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020. P. 185-190.

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1	Тема 1 Загальна проблематика клінічної психології Предмет клінічної психології та її завдання. Історія виникнення клінічної психології. Природа проблем клінічної психології та їх зв'язки з фундаментальними питаннями психології. «Основні питання клінічної психології» як медична та психологічна проблема. Методи клінічної психології. Діяльність клінічного психолога. Питання конкретнонаукової методології в психології та принцип активності. Значення методологічних проблем в клінічній психології. Основні завдання та загальні принципи психологічного дослідження в клініці. Перелік послуг із надання психосоціальної допомоги населенню. Етика в клінічній психології. Концептуальні підходи до аналізу психопатологічних явищ і феноменів. Вплив психоаналітичної теорії на розуміння психопатології. Розвиток поведінкових і когнітивних підходів. Біопсихосоціальна модель психічних

	розладів. Взаємозв'язок між біологічними, психологічними та соціальними факторами. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Головні напрямки клінічної психології. 2. Основні функції клінічної психології. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
2	Тема 2. Норма, патологія та внутрішня картина хвороби у клінічній психології 2.1. Норма та патологія, здоров'я та хвороба у клінічній психології Норма та патологія, здоров'я та хвороба у клінічній психології: визначення психічної норми, критерії розмежування норми та патології, клінічні прояви психічної патології, поняття та види дизонтогенезу, вплив дизонтогенезу на психічний розвиток. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Які методи діагностики використовуються для виявлення психічних розладів, пов'язаних із дизонтогенезом? 2. Яка роль ранньої діагностики дизонтогенезу у профілактиці психічних розладів? II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
3	Тема 2. Норма, патологія та внутрішня картина хвороби у клінічній психології 2.2. Внутрішня картина хвороби як категорія клінічної психології Внутрішня картина хвороби, її компоненти. Фактори суб'єктивного ставлення до хвороби: соціально-конституційні та індивідуально-психологічні. Соціально-конституційні параметри – вплив статі, віку та професії людини; індивідуально-психологічні – вплив властивостей темпераменту, особливостей характеру та якостей особистості. Когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти ставлення до хвороби. Методи оцінки внутрішньої картини хвороби: клінічне опитування пацієнта, проєктивні методики. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Вікові особливості сприйняття та реакції на хворобу. 2. Типи психологічного реагування на захворювання. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
4	Тема 3. Передумови формування психосоматичних захворювань. 3.1. Роль психічних факторів у розвитку соматичних захворювань. Роль психічних факторів у розвитку соматичних захворювань. Визначення та поняття психосоматичних захворювань. Психологічні фактори як передумови психосоматичних захворювань. Роль особистісних характеристик у формуванні психосоматичних захворювань. Роль механізмів адаптації та копінг-стратегій. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Роль міждисциплінарного підходу в діагностиці та лікуванні. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
5	Тема 3. Передумови формування психосоматичних захворювань. 3.2. Психоаналітичне значення різних захворювань Основи психоаналітичного підходу до розуміння хвороб. Зв'язок між психічними конфліктами і соматичними симптомами. Роль несвідомого в розвитку захворювань. Захворювання як захисний механізм. Інтерпретація символічного значення симптомів.

	Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Стадії психоаналітичного підходу до лікування захворювань II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
6	Тема 4. Психічні розлади в дитячому віці 4.1. Психічна депривація. Затримка психічного розвитку. Вплив психічної депривації на розвиток дитини, клінічні прояви психічної депривації, діагностика психічної депривації, Затримка психічного розвитку (ЗПР): визначення та класифікація, причини затримки психічного розвитку, клінічна картина ЗПР, вплив ЗПР на навчання та соціалізацію, методи діагностики ЗПР, психотерапевтичні підходи до корекції ЗПР, роль сім'ї у подоланні психічної депривації та ЗПР, профілактика психічної депривації та затримки психічного розвитку, реабілітація дітей з психічною депривацією та ЗПР, соціальна адаптація дітей з ЗПР. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Заходи соціальної реабілітації дітей із ЗПР. 2. Роль батьків у вихованні дитини із ЗПР. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
7	Тема 4. Психічні розлади в дитячому віці 4.2. Розлади аутистичного спектра. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю Основні типи психічних розладів у дітей та їх симптоми. Вікові особливості прояву психічних розладів. Фактори ризику та етіологія психічних розладів у дитячому віці. Клінічна картина та симптоми РДУГ. Методи діагностики та лікування. Соціальні наслідки РДУГ та підходи до корекції поведінки. Тривожні розлади в дитячому віці. Аутизм та розлади аутистичного спектра (РАС). Симптоматика та особливості розвитку дітей з РАС. Методи ранньої діагностики та втручання. Підходи до навчання та соціалізації дітей з РАС. Методи терапії: когнітивно-поведінкова терапія, медикаментозне лікування. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 3. Як психічні розлади у дітей впливають на їх навчання та соціальні взаємодії? 4. Які підходи до лікування та підтримки дітей з психічними розладами існують у сучасній клінічній практиці? II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
8	Тема 5. Проблеми невротичних станів в дитячому віці 5.1. Дитячі неврози Класифікація дитячих неврозів, етіологія та фактори ризику, клінічна картина та симптоматика, діагностика дитячих неврозів, тривожні неврози, фобічні неврози, істеричні неврози, obsesивно-компульсивні неврози, психотерапевтичні підходи до лікування, роль сім'ї у розвитку та лікуванні неврозів, профілактика дитячих неврозів, вплив шкільного середовища на розвиток неврозів, коморбідність неврозів з іншими психічними розладами, прогнози. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Основні симптоми та поведінкові прояви неврозу у дитини. 2. Взаємодія між неврозами та навчальною діяльністю. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
9	Тема 5. Проблеми невротичних станів в дитячому віці 5.2. Психологічний супровід сім'ї дитини з проблемами в розвитку

	Соціальна адаптація дітей з неврозами. Методи арт-терапії та ігрової терапії при лікуванні неврозів. Роль медикаментозної терапії дитячих неврозів. Вплив сімейних конфліктів на розвиток неврозів. Стилi сімейного виховання. Роль батьків в формуванні та терапії неврозів. Робота клінічного психолога з батьками. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Соціально-психологічна підтримка дітей з неврозами. 2. Роль батьків в формуванні та терапії неврозів. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
10	Тема 6. Суїцидальна поведінка та самоушкодження: клінічний підхід. 6.1. Клінічні аспекти суїцидології Теорія самогубства. Проблематика суїцидальної поведінки. Чинники ризику суїциду. Три основні ознаки суїцидальної поведінки. Три основні групи: істинні, демонстративні і приховані суїциди. Зміст поняття: «спроба самогубства» або «парасуїцид». Вікові особливості суїцидальної поведінки. Два симптомокомплекси для з'ясування суїцидальних тенденцій: 1) самоушкодження; 2) спроба суїцидальних дій. Чинники високого ризику самоушкоджень. Самоушкоджувальна поведінка (self-harm). Самоушкоджувальна поведінка: розлади харчової поведінки (РХП) у дітей, підлітків та дорослих. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Вплив алкоголізму на суїцидальність. 2. Методи роботи з демонстративношантажним суїцидом II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
11	Тема 6. Суїцидальна поведінка та самоушкодження: клінічний підхід. 6.2. Розлади харчової поведінки (РХП), самоушкоджувальна поведінка у дітей, підлітків та дорослих Два симптомокомплекси для з'ясування суїцидальних тенденцій: 1) самоушкодження; 2) спроба суїцидальних дій. Чинники високого ризику самоушкоджень. Самоушкоджувальна поведінка (self-harm). Самоушкоджувальна поведінка: розлади харчової поведінки (РХП) у дітей, підлітків та дорослих. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Чинники self-harm та РХП 2. Методи роботи з сім'єю клієнта при self-harm та РХП. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
12	Тема 7. Вигорання та захворювання, пов'язані зі стресом 7.1. Невротичні розлади, асоційовані зі стресом Стрес-асоційовані розлади. Причини розвитку дистресу. Фізіологічні аспекти дистресу. Дистресові розлади в умовах воєнного стану. Підходи до діагностування стрес-асоційованих розладів. Невротичні синдроми. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Як взаємодіють психічні та фізичні симптоми у пацієнтів із стрес-асоційованими розладами? II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
13	Тема 7. Вигорання та захворювання, пов'язані зі стресом 7.2. Емоційне вигорання Вигорання як психосоціальний синдром. Вигорання як реакція людини на хронічний стрес. Дослідження явища синдрому вигорання. Основні ознаки професійного вигорання. Причини емоційного вигорання. Особливості

	дослідження синдрому вигорання. Етапи розвитку вигорання. КПТ-орієнтована модель допомоги при емоційному вигоранні. Психоаналітичний підхід в роботі з емоційним вигоранням. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Що таке синдром емоційного вигорання? Які його основні симптоми? 2. Які фактори ризику сприяють розвитку емоційного вигорання на робочому місці? 3. Як емоційне вигорання відрізняється від хронічного стресу або депресії? 4. Які стадії проходить людина в процесі розвитку емоційного вигорання? II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
14	Тема 8. Травматичний досвід і психічне здоров'я Психологічні наслідки травматичних подій: механізми розвитку та клінічні прояви. Підходи до психокорекції та психотерапії посттравматичних станів. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР): механізми розвитку, діагностика, особливості перебігу. Комплексна психологічна допомога особам із травматичним досвідом: кризові інтервенції, психотерапевтичні підходи. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Як взаємодіють психічні та фізичні симптоми у пацієнтів із (ПТСР)? 2. Основні принципи кризової інтервенції. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
15	Тема 9. Терапія горя в клінічній психології. Досвід психологічної допомоги людям у стані переживання горя. Теоретичні аспекти переживання стадій горювання. Практика надання допомоги близьким і рідним, які втратили близьку людину. Особливості психологічної допомоги дітям, які втратили рідних. Вплив травми втрати на формування прив'язаності у дітей: механізми психотравматизації. Психологічна допомога дітям із порушенням прив'язаності внаслідок травматичного досвіду. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Комплекси симптомів горя. 2. Як дитині повідомити про смерть близької людини? (аналіз джерела: https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/d6e6cad6-cdfd-415c-8c9f-cb23f7612d20/content) II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.

Семінарські (практичні) заняття

Метою проведення семінарських занять є перетворення теоретичного матеріалу на особистісне знання та професійні уміння здобувачів вищої освіти.

Семінарські заняття створюють простір для вибору, на їх основі викладач та здобувачі вищої освіти можуть конструювати той варіант заняття, що відповідає потребам аудиторії та стилю викладача. Семінарські заняття містять завдання проблемного та інтерактивного характеру: кейс проблемних завдань, які відтворюють ситуації із клінічної практики та створюють умови для операціоналізації теоретичних знань.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1	Тема 1 Загальна проблематика клінічної психології

	1.1. Загальна характеристика, основні завдання та принципи клінічної психології Питання для обговорення: 1. Предмет, об'єкт та завдання клінічної психології 2. Взаємозв'язок клінічної психології з іншими науками 3. Історія виникнення клінічної психології 4. Методологія клінічної психології 5. Основні проблеми сучасної клінічної психології 6. Основні завдання та загальні принципи роботи клінічного психолога Завдання на СРС: 1. Етика в клінічній психології 2. Актуальні питання клінічної психології 3. Сучасні інтегративні підходи та їхнє практичне застосування.
2	Тема 2. Норма, патологія та внутрішня картина хвороби у клінічній психології 2.1. Норма та патологія, здоров'я та хвороба у клінічній психології Питання для обговорення: 1. Що таке психічна норма, і як вона визначається? 2. Які існують основні критерії розмежування психічної норми та патології? 3. Які клінічні прояви характерні для психічної патології? 4. Що таке дизонтогенез, і як він впливає на психічний розвиток? 5. Які форми дизонтогенезу можна виділити, і чим вони характеризуються? 6. Як дизонтогенез впливає на поведінку та когнітивні функції людини? 7. Які методи використовуються для діагностики психічних порушень, пов'язаних із дизонтогенезом? Завдання на СРС: Які підходи до лікування та корекції психічних розладів, викликаних дизонтогенезом?
3	Тема 2. Норма, патологія та внутрішня картина хвороби у клінічній психології 2.2. Внутрішня картина хвороби як категорія клінічної психології Питання для обговорення: 1. Внутрішня картина хвороби (ВКХ) визначення, історія розвитку концепції. 2. Компоненти ВКХ: когнітивний, емоційний, мотиваційний 3. Вплив психологічних розладів на ВКХ 4. ВКХ в контексті хоспісної та паліативної допомоги 5. Роль психоосвіти в покращенні сприйняття хвороби. 6. Які основні принципи клінічного опитування пацієнта? 7. Як забезпечити ефективний збір інформації під час клінічного опитування? 8. Які техніки і методи використовуються для ведення бесіди з пацієнтом? 9. Як визначити, які питання є найбільш релевантними для конкретного випадку? 10. Які труднощі можуть виникнути під час опитування пацієнта, і як їх подолати? 11. Як можна адаптувати клінічне опитування для пацієнтів з особливими потребами (діти, люди з когнітивними порушеннями)? 12. Як зміни в соціальному чи культурному контексті пацієнта можуть вплинути на ВКХ? Завдання на СРС: 1. Які етичні аспекти слід враховувати під час клінічного опитування? 2. Як зберігати довіру пацієнта і забезпечити комфортний процес опитування?
4	Тема 3. Передумови формування психосоматичних захворювань.

	3.1. Роль психічних факторів у розвитку соматичних захворювань. Питання для обговорення: 1. Визначення та поняття психосоматичних захворювань. 2. Вплив хронічного стресу на фізичне здоров'я. 3. Роль емоційних та когнітивних станів у розвитку соматичних симптомів. 4. Взаємодія між психічними станами та фізіологічними процесами в організмі. 5. Вплив типу особистості на схильність до психосоматичних розладів. 6. Механізми адаптації та копінг-стратегії. 7. Як ранній фізичний та психологічний розвиток впливає на схильність до психосоматичних розладів. Завдання на СРС: 1. Методи виявлення психосоматичних захворювань. 2. Профілактичні заходи для запобігання психосоматичним розладам.
5	Тема 3. Передумови формування психосоматичних захворювань. 3.2. Психоаналітичне значення різних захворювань Питання для обговорення: 1. Поняття несвідомих конфліктів і їхня маніфестація через фізичні симптоми. 2. Класичні випадки з психоаналітичної практики. 3. Хвороба як спосіб уникнення небажаних ситуацій. 4. Поняття вторинної вигоди від хвороби. 5. Як психоаналітики розшифровують симптоми. Символізм у тілесних проявах хвороб. 6. Психосексуальні фактори в етіології захворювань. Зв'язок між сексуальністю і психосоматикою 7. Вплив психосексуальних конфліктів на здоров'я. Практична частина: 1. Аналіз конкретних клінічних випадків. 2. Результати психоаналітичної терапії. Завдання на СРС: Зробіть аналіз наукових досліджень результатів психоаналітичної терапії.
6	Тема 4. Психічні розлади в дитячому віці 4.1. Психічна депривація. Затримка психічного розвитку. Питання для обговорення: 1. Види психічної депривації, причини психічної депривації, вплив психічної депривації на розвиток дитини, 2. Клінічні прояви психічної депривації, діагностика психічної депривації, 3. Затримка психічного розвитку (ЗПР): визначення та класифікація, причини затримки психічного розвитку, клінічна картина ЗПР, 4. Вплив ЗПР на навчання та соціалізацію, 5. Методи діагностики ЗПР, 6. Психотерапевтичні підходи до корекції ЗПР, 7. Профілактика психічної депривації та затримки психічного розвитку, реабілітація дітей з психічною депривацією та ЗПР, соціальна адаптація дітей з ЗПР. Завдання на СРС: 1. Які клінічні прояви психічної депривації можна спостерігати у дітей різного віку? 2. Як психічна депривація впливає на емоційний та когнітивний розвиток дитини? 3. Що таке затримка психічного розвитку (ЗПР)? Які основні види ЗПР

	виділяють? 4. Які фактори можуть призводити до затримки психічного розвитку у дітей? Як можна виявити ці фактори на ранніх стадіях?
7	Тема 4. Психічні розлади в дитячому віці 4.2. Розлади аутистичного спектра. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю. Питання для обговорення: 1. Що таке розлад дефіциту уваги з гіперактивністю (РДУГ)? 2. Які методи діагностики та лікування застосовуються? 3. Опишіть симптоми та діагностичні критерії аутизму та розладів аутистичного спектра (РАС) у дітей. 4. Яка роль генетичних та навколишніх факторів у розвитку психічних розладів у дітей? Наведіть приклади. 5. Опишіть симптоми та підходи до лікування розладу соціальної комунікації у дітей. 6. Як впливає раннє втручання на прогноз лікування психічних розладів у дітей? 7. Розгляньте питання коморбідності психічних розладів у дітей. Які розлади найчастіше поєднуються? 8. Які підходи до психофармакотерапії застосовуються при лікуванні психічних розладів у дітей? Завдання на СРС: 1. Як культурні та етнічні фактори впливають на прояви та лікування психічних розладів у дитячому віці? 2. Опишіть підходи до реабілітації та соціальної адаптації дітей з психічними розладами
8	Тема 5. Проблеми невротичних станів в дитячому віці 5.1. Дитячі неврози Питання для обговорення: 1. Як порушення прив'язаності у ранньому віці впливають на подальший психічний розвиток дитини? 2. Як зміни в сімейній структурі (розлучення, втрата батьків) можуть вплинути на психічне здоров'я дитини? 3. Як порушення сну впливають на психічне здоров'я дітей та які методи корекції існують? 4. Коморбідність неврозів з іншими психічними розладами. 5. Прогнози та соціальна адаптація дітей з неврозами Завдання на СРС: Роль соціальних мереж та цифрових технологій в невротизації дітей.
9	Тема 5. Проблеми невротичних станів в дитячому віці 5.2. Психологічний супровід сім'ї дитини з проблемами в розвитку Питання для обговорення: 1. Роль сім'ї у розвитку дитини з особливими потребами 2. Психологічні реакції батьків на діагноз дитини 3. Психологічна підтримка сім'ї на етапі діагностики 4. Розвиток навичок батьківського coping 5. Стратегії підтримки сімейної системи 6. Взаємодія з іншими членами сім'ї та підтримка братів і сестер 7. Роль психолога у співпраці з освітніми та медичними установами 8. Програми психологічного супроводу та їх ефективність Практичні завдання: Розгляд клінічних випадків. Завдання на СРС: 1. Як відбувається взаємодія між сім'єю та дитиною з проблемами в розвитку?

	2. Яка роль батьків у процесі лікування? 3. Які особливості поведінкової терапії застосовуються для лікування дітей із психічними розладами? 4. Роль сімейної терапії.
10	Тема 6. Суїцидальна поведінка та самоушкодження: клінічний підхід 6.1. Клінічні аспекти суїцидології Питання для обговорення: 1. Історико-філософські погляди на природу суїциду. 2. Соціально-психологічні теорії суїциду. 3. Особливості суїцидальної поведінки. 4. Фактори, що сприяють виникненню суїцидних намірів. 5. Пояснення суїциду. 6. Самогубства в різних вікових групах. Діти. Підлітки і молодь. Літні 7. Превенція суїцидальної поведінки Практичні завдання: Розгляд клінічних випадків. Завдання на СРС: 1. Ставлення до суїциду в різних релігіях світу. 2. Аутоагресивна поведінка. 3. Опишіть методи оцінки суїцидального ризику у підлітків та підходи до його зниження
11	Тема 6. Суїцидальна поведінка та самоушкодження: клінічний підхід 6.2. Розлади харчової поведінки (РХП), самоушкоджувальна поведінка у дітей, підлітків та дорослих Питання для обговорення: 1. Види розладів харчової поведінки: анорексія, булімія, компульсивне переїдання 2. Причини та фактори ризику розвитку РХП 3. Психологічні та фізіологічні наслідки РХП 4. Самоушкоджувальна поведінка: різновиди та причини 5. Взаємозв'язок між РХП та самоушкоджувальною поведінкою 6. Особливості діагностики та лікування РХП і самоушкоджувальної поведінки у дітей 7. Психотерапевтичні підходи в лікуванні підлітків з РХП і самоушкоджувальною поведінкою 8. Профілактика РХП та самоушкоджувальної поведінки у дорослих Практичні завдання: Розгляд клінічних випадків. Завдання на СРС: 1. Як проявляються розлади харчової поведінки у дітей та які підходи до їх лікування?
12	Тема 7. Вигорання та захворювання, пов'язані зі стресом 7.1. Невротичні розлади, асоційовані зі стресом Питання для обговорення: 1. Стрес-асоційовані розлади з прямим впливом стресу 2. Стрес-асоційовані розлади із непрямим впливом стресу 3. Причини розвитку дистресу. 4. Фізіологічні аспекти дистресу. 5. Дистресові розлади в умовах воєнного стану. 6. Травматична пам'ять. 7. Травматичний невроз. 8. Травматичний випадок. 9. Невротичні синдроми: астенічний, вегетативний, тривожно-фобічний, депресивний, дисоціативних розлад тощо

	Практичні завдання: Розгляд клінічних випадків. Завдання на СРС: 1. Як взаємодіють психічні та фізичні симптоми у пацієнтів із стрес-асоційованими розладами? 2. Як хронічний стрес впливає на розвиток генералізованого тривожного розладу (ГТР)? 3. Які основні симптоми посттравматичного стресового розладу (ПТСР), і як він пов'язаний зі стресом? 4. Як стрес-асоційовані розлади впливають на функціонування серцево-судинної системи? 5. Які психосоматичні розлади найчастіше асоціюються з хронічним стресом? 6. Як стрес впливає на розвиток депресії та які фактори сприяють цьому процесу?
13	Тема 7. Вигорання та захворювання, пов'язані зі стресом 7.2. Емоційне вигорання Питання для обговорення: 1. Що таке синдром емоційного вигорання? Які його основні симптоми? 2. Які фактори ризику сприяють розвитку емоційного вигорання на робочому місці? 3. Як емоційне вигорання відрізняється від хронічного стресу або депресії? 4. Які стадії проходить людина в процесі розвитку емоційного вигорання? 5. Які профілактичні заходи можна застосувати для запобігання емоційному вигоранню? 6. Як впливає емоційне вигорання на фізичне здоров'я? 7. Які підходи до лікування емоційного вигорання використовуються в клінічній практиці? 8. Як соціальна підтримка може знизити ризик розвитку вигорання? Практичні завдання: Розгляд клінічних випадків. Завдання на СРС: 1. Розгляньте питання емоційного вигорання у контексті дистанційної роботи. 2. Як зміна робочих умов впливає на ризики вигорання?
14	Тема 8. Травматичний досвід і психічне здоров'я Питання для обговорення: 1. Механізми розвитку та клінічні прояви ПТСР. 2. ПТСР: механізми розвитку, діагностика, особливості перебігу. 3. Комплексна психологічна допомога особам із травматичним досвідом: кризові інтервенції, психотерапевтичні підходи. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Основні принципи кризової інтервенції. 2. Психотерапевтичні підходи при ПТСР II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
15	Тема 9. Терапія горя в клінічній психології. Питання для обговорення: 1. Стадії горювання. 2. Практика надання допомоги близьким і рідним, які втратили близьку людину. 3. Особливості психологічної допомоги дітям, які втратили рідних. 4. Вплив травми втрати на формування прив'язаності у дітей: механізми психотравматизації. 5. Психологічна допомога дітям із порушенням прив'язаності внаслідок травматичного досвіду. Завдання на СРС:

	I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Особливості переживання втрати в кожній із вікових груп. 2. Особливості консультування паліативних пацієнтів. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
--	---

6.Самостійна робота здобувача вищої освіти

Здобувачі вищої освіти самостійно опрацьовують питання за всіма темами в теоретичному або практичному аспекті.

Використання методів самостійної роботи здобувачів вищої освіти по осмисленню та засвоєнню матеріалу – самостійний пошук інформації, підготовка доповідей, аналіз кейсів за тематикою курсу.

У процесі самостійної роботи здобувачі вищої освіти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;

- конспектування літературних джерел;

- роботи з довідковою літературою.

Для самостійної роботи необхідно:

- добрати до теми необхідну літературу і ґрунтовно її вивчити;
- виконати практичні завдання;
- перевірити готовність до складання модульної роботи за контрольними питаннями.

Види самостійної роботи здобувача освіти :

- - підготовка до аудиторних занять – 50 год;
- - підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;
- - підготовку до іспиту – 6 год.
- Загалом – 60 год.

Політика та контроль

7.Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

При викладанні дисципліни семестровий рейтинг здобувача вищої освіти формують: робота на семінарах, вчасна здача відповідей на тестові завдання модульної контрольної роботи. Штрафних балів з дисципліни не передбачається.

Відвідуваність і виконання завдань

Здобувачам вищої освіти важливо відвідувати лекції, оскільки на них висвітлюватиметься систематизований навчальний матеріал в обсязі, достатньому для опанування дисципліни здобувачем, що дасть змогу краще підготуватись до семінарських занять і в цілому опанувати дану дисципліну. Відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно. Активна участь здобувача вищої освіти на семінарських заняттях є обов'язковою. Пропуск семінарського заняття не дає можливість отримати здобувачу бали у семестровий рейтинг. Разом з тим, здобувач, який пропустив семінарські заняття з поважної причини, і має необхідний документ, який підтверджує відсутність (наприклад довідку від лікаря), може здати підготовлену доповідь викладачу під час консультацій або під час перерви у навчальному занятті і отримати не більше половини максимального вагомого балу, який передбачений за участь в семінарі. Графік консультацій, доступний

на сайті кафедри психології та педагогіки, але викладач сам призначає здобувачам вищої освіти час консультації в індивідуальному порядку.

Теми і завдання для семінарських занять передбачені робочою програмою дисципліни (силабусом), доступною з особистого кабінету здобувача вищої освіти в системі «Кампус», гугл класі або на сайті кафедри психології та педагогіки.

На лекціях та семінарських заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, пов'язаних з навчанням. Бажано, щоб на семінарському занятті здобувач вищої освіти використовував підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття.

Форми роботи

На лекціях висвітлюється зміст тем дисципліни «Клінічна психологія». На семінарських заняттях здобувачі вищої освіти поглиблюють і розширюють знання з предмету. При освоєнні дисципліни здобувачі вищої освіти користуються такими основними засобами роботи: підручниками, посібниками, періодичними виданнями, інформацією з мережі Internet.

Комп'ютерне забезпечення. При підготовці до занять практичного курсу, а також безпосередньо на семінарських заняттях здобувачі вищої освіти користуються комп'ютерами для таких видів роботи: оформлення звітів; отримання інформації з мережі Internet; демонстрації презентацій; перегляду навчальних відеозаписів.

На семінарських заняттях використовуються методи: диспут, робота парами, тріадами, круглий стіл, ситуаційні задачі; групові дискусії при вивченні проблемних питань. На семінарських заняттях проводиться усне опитування здобувачів вищої освіти. Готуючись до семінарських занять, здобувач має чітко усвідомлювати зміст запитань, дати розгорнуту відповідь на них. Під час семінарських занять викладач резюмує сильні і слабкі місця у доповідях здобувачів вищої освіти, вказує на помилки, якщо такі є, дає відповіді на додаткові питання здобувачів вищої освіти з теми семінарського заняття. Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять, основна мета якого – забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, забезпечення управління навчальною мотивацією здобувачів вищої освіти. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем для коригування методів і засобів навчання, так і здобувачами вищої освіти для планування самостійної роботи.

Форми поточного контролю: усне опитування, виступ здобувача вищої освіти із доповіддю або повідомленням, участь у обговоренні питань на семінарських заняттях, робота в групах тощо.

Політика університету

Академічна доброчесність

Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів вищої освіти належать: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПІ ім. Ігоря Сікорського, оприлюднені на сайті Університету: Кодекс честі КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>, Положення про систему запобігання академічному плагіату <https://rb.gy/agihij>, а також нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження,

соціологічні дослідження КПІ ім. Ігоря Сікорського, методичні матеріали, освітні курси <https://kpi.ua/academic-integrity>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки здобувачів вищої освіти і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>, а також у Положенні про комісію з питань етики та академічної чесності НТУУ «КПІ» https://data.kpi.ua/sites/default/files/files/2015_1-140a1.pdf

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

PCO з дисципліни, семестровий контроль з якої передбачений у формі заліку, для очної форми навчання розробляється за типом PCO-1 і включає оцінювання заходів поточного контролю з дисципліни впродовж семестру. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти проводиться на основі рейтингової системи відповідно ПОЛОЖЕННЯ про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_RSO_2022.pdf

Поточний контроль: опитування за темою заняття, модульна контрольна робота.

Календарний контроль: За встановленими в PCO критеріями та результатами заходів поточного контролю здобувачів проводиться календарний контроль, порядок проведення якого визначено у Положенні про поточний, календарний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського. <https://osvita.kpi.ua/node/32>

Семестровий контроль: залік

Оцінювання та контрольні заходи

Викладач оцінює роботу здобувач вищої освіти на кожному семінарському занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на семінарських заняттях виставляється викладачем під час першого і другого календарного контролю – на восьмому і чотирнадцятому тижнях навчання відповідно. Рейтинг здобувача вищої освіти станом на 8-й тиждень і 14-й тиждень навчання повідомляється здобувачу вищої освіти на занятті чи в особистому кабінеті електронного кампусу.

Модульна контрольна робота (МКР) складається з 28 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни. МКР проводиться за допомогою гугл-тестів на останній (передостанній) лекції. Доступ до МКР надається здобувачам вищої освіти лише під час лекції. Перескладати МКР не можна. Задача здобувача вищої освіти – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на думку здобувача вищої освіти) та позначити його у будь-який зручний спосіб.

Здобувачі, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

Зі здобувачами, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, на останньому за розкладом занятті з дисципліни в семестрі викладач проводить семестровий контроль у вигляді залікової контрольної роботи або співбесіди.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання з дисципліни **Клінічна психологія** представлені у Додатку 1.

Умови допуску до семестрового контролю: [зарахування усіх передбачених РП завдань](#).

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації здобувачам освіти

Вивчення курсу «Клінічна психологія» передбачає засвоєння здобувачами вищої освіти системи знань за темами під час лекційних та семінарських занять, самостійної та індивідуальної роботи. За результатами самостійної роботи від здобувача вищої освіти вимагається підготовка звітів, виступів та безпосередніх виступів за результатами власної дослідницької роботи. Підготовка рефератів, тематичні виступи – за бажанням здобувача вищої освіти.

Головною метою лекцій є мотивація і організація роботи здобувачів вищої освіти з навчальним матеріалом у міжсесійний період. Лекції проводяться із використанням мультимедійних презентацій.

Готуючись до семінарського заняття здобувач вищої освіти має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, при виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений здобувач вищої освіти не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж здобувач не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовлятися від відповіді на вимогу викладача. Навіть якщо здобувач вищої освіти не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи здобувача вищої освіти і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й зекономити зусилля при проходженні семестрового контролю.

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками: підготовка теоретичних питань до практичних занять; підготовка тематичних повідомлень; конспектування та аналіз першоджерел; підготовка практичних завдань до семінарських занять (в тому числі структурно-методологічний аналіз досліджень, проведених іншими авторами); перегляд відео та фільмів за тематикою курсу, аналіз; підготовка усних виступів та безпосередні виступи (в тому числі захисти та презентації власної дослідницької роботи, а також презентація тематичних повідомлень); підготовка до модульної роботи та заліку. Підготовка

теоретичних питань до семінарських занять передбачає опрацювання питань, які повністю або частково розглядаються на лекції або виносяться на самостійне опрацювання. Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями ви можете звернутися на консультації до викладача. Складіть план повідомлення. Опрацюйте літературні джерела, систематизуйте опрацьований матеріал, дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.

Підготовка до МКР та заліку має на меті узагальнення та систематизацію знань з дисципліни у цілому.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри психології та педагогіки, к. психол.н., доцентом Сербовою Ольгою Вікторівною

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 10 від 10.05.2024 р.)

Погоджено методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 9 від 26.06.2024.)

Рейтингова система оцінювання результатів навчання (для здобувачів вищої освіти денної форми)

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни «Клінічна психологія» складається з балів, що отримуються за:

- 1) відповіді та доповнення відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії на семінарських заняттях;
- 2) написання модульної контрольної роботи.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

Робота на семінарських (практичних) заняттях (максимальна кількість балів складає 72 (максимальна кількість балів за повідомлення на занятті – 42): обов'язковою є підготовка 7 одноосібних доповідей з обраних тем, погоджених з викладачем, максимальна оцінка однієї доповіді 6 балів).

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слушними доповненнями відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії; обов'язкова активна участь в групових формах роботи (якщо такі заплановані на занятті)	5-6
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	3-4
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування	1-2
відсутність відповіді, ухиляння від участі у семінарському занятті	0

та 30 балів за активну участь в роботі семінарського заняття (2 бали - 1 семінарське заняття).

2. Складання модульної контрольної роботи (максимальна кількість балів складає 28), (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 1):

вірно виконано всі тестові завдання	30
вірно виконано більше 60% тестових завдань	18-29
вірно виконано менш 60% тестових завдань	0

Заохочувальні бали – максимум 10б (не входять до основної шкали PCO) нараховуються за рішенням протоколу засідання кафедри.

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RD = 72 + 28 = 100 \text{ балів.}$$

Здобувачі вищої освіти, які набрали протягом семестру необхідну кількість балів ($RD \geq 0,6R$) мають можливості:

а) отримати залікову оцінку (залік) так званим «автоматом» відповідно до набраного рейтингу;

б) виконати залікову контрольну роботу з метою підвищення оцінки.

При цьому попередній рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни скасовується і він отримує оцінку R_3 тільки за результатами залікової контрольної роботи.

Здобувачі вищої освіти, які виконали всі умови допуску до заліку, але на мінімальні бали і не мають рейтинг 60 балів, виконують залікову контрольну роботу.

Здобувачі вищої освіти, які не виконали всіх передбачених програмою дисципліни завдань не допускаються до заліку.

Залікова контрольна робота (ЗКР) складається зі 100 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни. ЗКР проводиться за допомогою гугл-тестів, доступ до ЗКР надається здобувачам вищої освіти лише під час проведення заліку.

вірно виконано всі тестові завдання	100
вірно виконано більше 60% тестових завдань	60-99
вірно виконано менш 60% тестових завдань	0

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Орієнтовні питання до залікової контрольної роботи

1. Основні завдання клінічної психології.
2. Принципи клінічної психології.
3. Вплив соціальних факторів на психопатологічні явища.
4. Біопсихосоціальна модель в клінічній психології.
5. Психодинамічні підходи в аналізі психопатологічних феноменів.
6. Когнітивно-поведінкові підходи до психопатології.
7. Поняття норми в клінічній психології.
8. Відмінності між нормою та патологією.
9. Здоров'я та хвороба: психологічні аспекти.
10. Внутрішня картина хвороби: поняття та значення.
11. Формування внутрішньої картини хвороби.
12. Роль психосоматичних факторів у розвитку захворювань.
13. Психосоматичні розлади: діагностика та лікування.
14. Психоаналітичне значення психосоматичних захворювань.
15. Основні психоаналітичні теорії психосоматики.
16. Психічна депривація у дітей: причини та наслідки.
17. Затримка психічного розвитку: клінічні прояви.
18. Види затримок психічного розвитку.
19. Розлади аутистичного спектра: діагностика.
20. Причини розвитку аутизму у дітей.
21. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ): симптоми.
22. Лікування та корекція СДУГ у дітей.
23. Психологічні фактори розвитку дитячих неврозів.
24. Клінічні прояви дитячих неврозів.
25. Психологічний супровід сім'ї дитини з психічними розладами.
26. Методи психологічного супроводу сім'ї.
27. Вплив сімейних відносин на розвиток дитини.
28. Психологічні реакції батьків на діагноз дитини.
29. Клінічні аспекти суїцидальної поведінки.
30. Причини суїцидальної поведінки у підлітків.
31. Профілактика суїцидальної поведінки.
32. Розлади харчової поведінки (РХП): види та прояви.
33. Причини розвитку анорексії.
34. Лікування та профілактика булімії.
35. Самоушкоджувальна поведінка: різновиди.
36. Психологічні причини самоушкоджувальної поведінки.
37. Вплив стресу на розвиток невротичних розладів.
38. Невротичні розлади, асоційовані зі стресом: симптоми.
39. Лікування невротичних розладів, пов'язаних зі стресом.
40. Синдром емоційного вигорання: причини.
41. Психологічні підходи до профілактики вигорання.
42. Симптоми емоційного вигорання.
43. Взаємозв'язок між психосоматикою та стресом.
44. Психологічна допомога при психосоматичних захворюваннях.
45. Психотерапевтичні методи в клінічній психології.
46. Ефективність психоаналітичних методів у лікуванні психопатологій.

47. Роль когнітивно-поведінкової терапії у лікуванні психічних розладів.
48. Комплексна психологічна допомога особам із травматичним досвідом: кризові інтервенції, психотерапевтичні підходи.
49. Особливості консультивання паліативних пацієнтів.
50. Практика надання допомоги близьким і рідним, які втратили близьку людину.
51. Особливості психологічної допомоги дітям, які втратили рідних.
52. Значення мультидисциплінарного підходу в клінічній психології.
53. Актуальні напрямки досліджень у клінічній психології.
54. Взаємодія клінічних психологів з іншими фахівцями.